

Kontakty Polaków z Niemcami

Opracował
Jan Kujawski

Znak jakości przyznany CBOS przez
Organizację Firm Badania Opinii i Rynku

Wyróżniająca Jakość Badań

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

W skrócie

- Najpopularniejszymi źródłami wiedzy o Niemcach i Niemczech dla niemal sześciu na dziesięciu Polaków są internet (59%) oraz programy telewizyjne (57%).
- Kontakty z Niemcami jako źródło informacji o naszych zachodnich sąsiadach wskazuje 13% ankietowanych. Jest to taki sam wynik, jaki uzyskaliśmy w poprzednim badaniu przeprowadzonym w czerwcu 2016 roku.
- Połowa Polaków deklaruje, że odwiedziła Niemcy po 1989 roku, zaś niemal czterech na dziesięciu Polaków (38%) odwiedziło Niemcy w ciągu trzech ostatnich lat.
- Polacy najczęściej wyjeżdżają do Niemiec w celach turystycznych (37%) oraz do rodziny lub znajomych (22%). Nadal dość popularne są wyjazdy zarobkowe (18%).
- Własne pobyty w Niemczech powoli stają się dla Polaków istotnym źródłem wiedzy o Niemcach i Niemczech – ich znaczenie rośnie z każdym kolejnym pomiarem.

ŹRÓDŁA WIEDZY O NIEMCZECH I NIEMCACH

Stosunki polsko-niemieckie to bardzo istotny temat w polityce ostatnich dziesięcioleci. Z jednej strony Niemcy są kluczowym partnerem gospodarczym Polski, z drugiej – nasze relacje naznaczone są zaszłościami historycznymi, które mogą być przeszkodą w budowaniu dobrosąsiedzkich więzi. To, jaki charakter mają główne źródła wiedzy Polaków o Niemcach i Niemcach, stanowi w dużej mierze informację o naturze naszych relacji. Większa liczba kontaktów bezpośrednich może sprzyjać większej otwartości i zaufaniu, zaś dominacja przekazów zapośredniczonych (np. medialnych) lub opartych na stereotypach historycznych może wzmacniać dystans pomiędzy analizowanymi grupami. W październiku br. zapytaliśmy Polaków, z jakich źródeł czerpią wiedzę o naszych zachodnich sąsiadach¹. Podobne badanie realizowaliśmy niemal dekadę temu – w 2016 roku².

Najpopularniejszym źródłem wiedzy o Niemcach i Niemcach jest internet (59%), a także programy telewizyjne (57%). W dalszej kolejności ankietowani wskazują na rozmowy z rodziną (27%) oraz ze znajomymi (25%). Nieco rzadziej badani wymieniają własne pobyty w Niemczech (19%), jak również inne media – gazety i czasopisma (18%) oraz audycje radiowe (16%). Bezpośrednie kontakty z Niemcami stanowią źródło informacji dla 13% badanych.

W porównaniu z poprzednimi pomiarami systematycznie maleje znaczenie gazet i czasopism jako źródeł wiedzy o Niemcach i Niemcach (spadek o 13 punktów procentowych w stosunku do 2016 roku). Zmniejszyła się również rola programów telewizyjnych (spadek o 11 punktów), które podczas poprzedniego badania stanowiły podstawowe źródło wiedzy na temat naszych zachodnich sąsiadów. Najbardziej wzrosło natomiast znaczenie internetu (o 16 punktów procentowych w porównaniu z poprzednim badaniem), książek (wzrost o 5 punktów) czy własnych pobytów w Niemczech (wzrost o 3 punkty). Warto zaznaczyć, że znaczenie osobistych wizyt w Niemczech rośnie systematycznie z każdym kolejnym badaniem.

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (426) przeprowadzono w ramach procedury mixed-mode na reprezentatywnej imiennej próbie pełnoletnich mieszkańców Polski, wylosowanej z rejestru PESEL.

Każdy respondent wybierał samodzielnie jedną z metod:

- wywiad bezpośredni z udziałem ankietera (metoda CAPI),
- wywiad telefoniczny po skontaktowaniu się z ankieterem CBOS (CATI) – dane kontaktowe respondent otrzymywał w liście zapowiednim od CBOS,
- samodzielne wypełnienie ankiety internetowej (CAWI), do której dostęp był możliwy na podstawie loginu i hasła przekazanego respondentowi w liście zapowiednim od CBOS.

We wszystkich trzech przypadkach ankieta miała taki sam zestaw pytań oraz strukturę. Badanie zrealizowano w dniach od 2 do 13 października 2025 roku na próbie liczącej 901 osób (w tym: 61,2% metodą CAPI, 22,5% – CATI i 16,3% – CAWI).

CBOS realizuje badania statutowe w ramach opisanej wyżej procedury od maja 2020 roku, w każdym przypadku podając proporcję wywiadów bezpośrednich, telefonicznych i internetowych.

² Zob. komunikat CBOS „Kontakty Polaków z Niemcami”, czerwiec 2016 (oprac. M. Bożewicz).

Wiedzę o Niemcach i Niemczech z internetu czerpią najczęściej osoby w wieku 25–34 lat (82%), a także najmłodszy respondenci (78%). Jest on również popularny wśród osób z wyższym wykształceniem (74%). Zdecydowanie najrzadziej z tego medium w celu poszerzenia swojej wiedzy o naszych zachodnich sąsiadach korzystają najstarsi ankietowani (31%) oraz osoby z wykształceniem podstawowym lub gimnazjalnym (33%). Biorąc pod uwagę miejsce zamieszkania respondentów można stwierdzić, że zdecydowanie częściej internet stanowi źródło informacji dla osób zamieszkujących największe miasta (69%), niż dla respondentów mieszkających na wsi (53%) bądź w miastach liczących poniżej 20 tys. mieszkańców (54%).

Programy telewizyjne to najczęstsze źródło informacji o Niemczech i Niemcach dla najstarszych respondentów (72%), osób z wykształceniem podstawowym lub gimnazjalnym (75%), a także emerytów (72%). Telewizja jako źródło wiedzy wskazywana jest relatywnie rzadko przez uczniów i studentów (34%) czy – generalnie – najmłodszych respondentów (41%). W badaniu widoczne są też różnice między mieszkańcami wsi oraz największych miast. Programy telewizyjne są istotnym źródłem informacji o Niemcach i Niemczech dla mieszkańców wsi (65%), mieszkańcy miast liczących powyżej 500 tys. mieszkańców czerpią informacje z telewizji stosunkowo rzadziej (51%).

Opowiadania i rozmowy z rodziną są bardziej istotnym źródłem informacji dla kobiet (30%) niż dla mężczyzn (23%). To źródło wiedzy jest istotne również dla najmłodszych badanych (39%), uczniów i studentów czy osób z wykształceniem podstawowym (po 33%). Mniejsze znaczenie ma natomiast dla osób posiadających wyższe wykształcenie (23%), w tym przedstawicieli kadry kierowniczej oraz specjalistów z wyższym wykształceniem (24%).

Z opowiadań i rozmów ze znajomymi wiedzę o naszych zachodnich sąsiadach czerpią częściej niż inne grupy najmłodszy respondenci (47%), studenci (44%) oraz robotnicy niewykwalifikowani (41%). Rzadziej natomiast to źródło wskazują najstarsi ankietowani (17%), osoby z wykształceniem podstawowym lub gimnazjalnym (15%) oraz emeryci (17%).

Własne pobyty w Niemczech są ponad dwukrotnie częściej wskazywane jako źródło wiedzy przez mężczyzn niż kobiety (27% wobec 11%). Czynnikiem różnicującym jest również wykształcenie. Osoby z wykształceniem wyższym wskazują pobyty w Niemczech jako istotne źródło informacji prawie pięciokrotnie częściej niż osoby z wykształceniem podstawowym (odpowiednio 24% wobec 5%). Wśród poszczególnych grup zawodowych stanowią one częstsze niż przeciętnie źródło wiedzy zarówno dla kadry kierowniczej, jak i robotników wykwalifikowanych (po 28% wskazań).

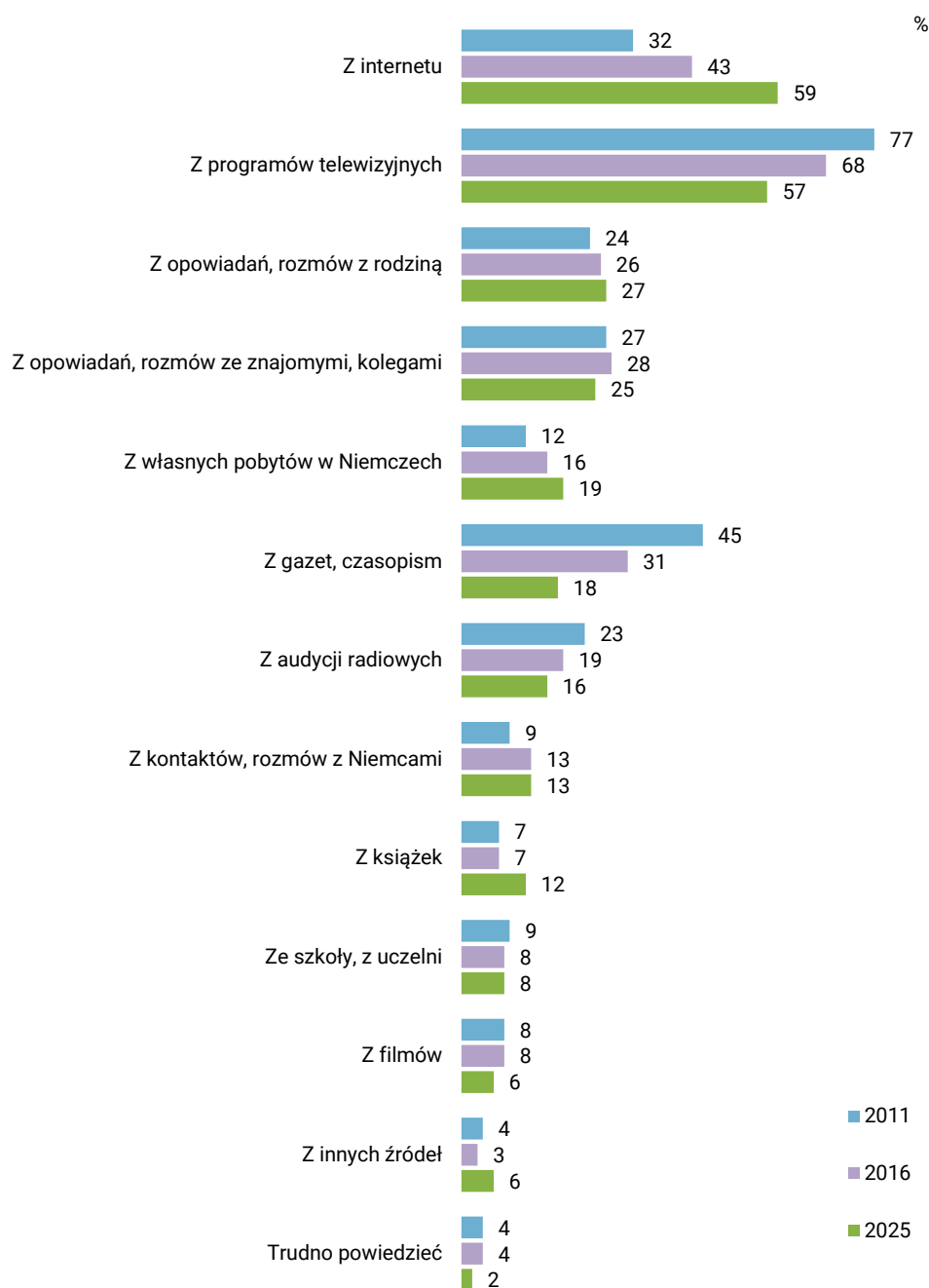
Gazety i czasopisma rzadziej niż przeciętnie stanowią źródło informacji dla młodszych grup respondentów (18–24 i 25–34 lat). Rzadziej czerpią z nich informacje również osoby mieszkające na wsi (12%) w porównaniu z osobami zamieszkującymi największe miasta (29%). Czynnikiem różnicującym jest w tym przypadku także poziom wykształcenia. Wśród osób z wykształceniem wyższym niemal trzech na dziesięciu respondentów deklaruje, że czerpie informacje o Niemczech i Niemcach z gazet i czasopism (29%). W grupie ankietowanych mających wykształcenie podstawowe lub gimnazjalne takich deklaracji jest blisko sześć razy mniej (5%).

Kontakty i rozmowy z Niemcami stanowią źródło informacji znacznie częściej dla mężczyzn (19%) niż dla kobiet (7%). Czynnikiem różnicującym są w tym przypadku również miejsce zamieszkania

oraz wykształcenie. Niemal co piąta osoba (18%) mieszkająca w mieście liczącym ponad 100 tys. mieszkańców deklaruje, że czerpie wiedzę o Niemcach i Niemcach z bezpośrednich kontaktów i rozmów z Niemcami (18%). W przypadku mieszkańców wsi odsetek ten jest o 10 punktów procentowych niższy (8%). Badani z wykształceniem wyższym deklarują natomiast, że kontakty i rozmowy z Niemcami stanowią dla nich źródło wiedzy o Niemcach i Niemcach ponad sześciokrotnie częściej (20%) niż osoby z wykształceniem podstawowym lub gimnazjalnym (3%).

CBOS

RYS. 1. Skąd, przede wszystkim, czerpie Pan(i) wiedzę o Niemcach i Niemcach?

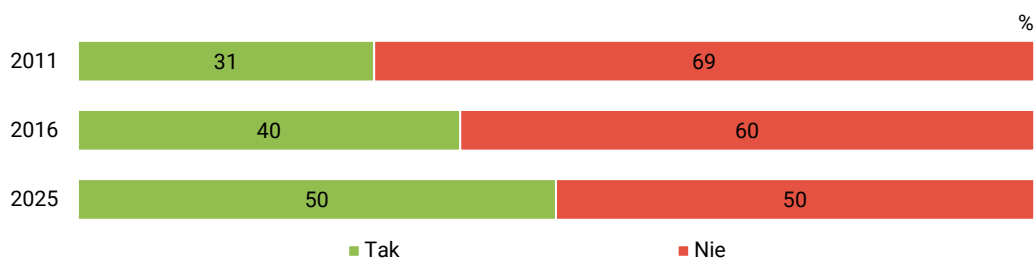
Procenty nie sumują się do 100, ponieważ respondenci mogli wskazać cztery główne źródła swojej wiedzy

OSOBISTE KONTAKTY POLAKÓW Z NIEMCAMI

Połowa Polaków odwiedziła Niemcy po 1989 roku – w porównaniu z ostatnim pomiarem jest to wzrost o 10 punktów procentowych³. Pierwszy raz w historii prowadzonych przez nas pomiarów odsetek osób, które wyjeżdżały do Niemiec po 1989 roku, oraz tych, którzy nie mieli takiej okazji, jest identyczny.

CBOS

RYS. 2. Czy był(a) Pan(i) w Niemczech po roku 1989?

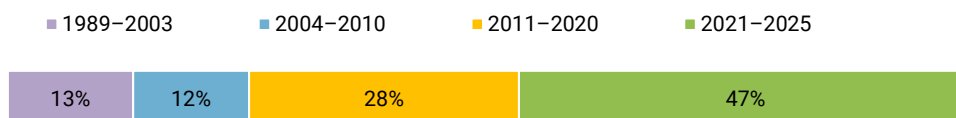

Wśród ankietowanych, którzy zadeklarowali, że po 1989 roku wyjeżdżali do Niemiec, 13% wskazało, że wyjazd ten nastąpił do roku 2003, a więc przed wstąpieniem Polski do Unii Europejskiej. Po akcesji częstość wyjazdów w istotny sposób nie zmieniła się – w latach 2004–2010 do Niemiec wyjechało 12% respondentów. Znaczący wzrost deklaracji dotyczących wyjazdów zaczyna być widoczny w kolejnej dekadzie⁴. Największe nasilenie wizyt Polaków w Niemczech obserwujemy w okolicach 2020 roku – ogółem ponad połowa respondentów (51%) jako datę swojego ostatniego pobytu w Niemczech podaje ten właśnie rok lub lata późniejsze, zaś niemal cztery na dziesięć osób (38%) rok 2023 lub kolejne lata. Ogółem w latach 2021–2025 wyjazdy do Niemiec zadeklarowało 47% osób spośród tych, które po 1989 roku przekraczały granicę polsko-niemiecką. Pokazuje to wzrost intensywności kontaktów, z jakim mamy do czynienia w ostatnim czasie.

CBOS

RYS. 3. Rok ostatniej wizyty w Niemczech

DEKLARACJE RESPONDENTÓW, KTÓRZY PO 1989 ROKU BYLI W NIEMCZECH (N=442)

³ Zob. komunikat CBOS „Kontakty Polaków z Niemcami”, czerwiec 2016 (oprac. M. Bożewicz).

⁴ W jakiejś mierze można to wiązać z faktem, że 1 maja 2011 roku niemiecki rynek pracy został w pełni otwarty dla obywateli Polski. Wyeliminowano wówczas konieczność uzyskiwania zezwoleń na pracę i wprowadzono zasadę swobodnego przepływu pracowników.

Jeżeli przyjrzymy się powodom wizyt Polaków w Niemczech, to najczęściej są to wyjazdy turystyczne (37%), zaś w dalszej kolejności wyjazdy do rodziny lub znajomych (22%). Na trzecim miejscu respondenci wskazują pobyty w celach zarobkowych (18%), a następnie wyjazdy służbowe (9%). Pozostałe rodzaje wizyt w Niemczech (których celem są: zakupy, edukacja, imprezy sportowe lub kulturalne) wymieniane są przez respondentów zdecydowanie rzadziej – poniżej 5% wskazań.

W porównaniu z badaniem realizowanym w 2016 roku⁵ wzrosła liczba wyjazdów turystycznych (o 6 punktów procentowych), a także wyjazdów zarobkowych – na stałe lub sezonowo (o 2 punkty). Polacy rzadziej wyjeżdżają natomiast do rodziny i znajomych (spadek o 10 punktów).

Do Niemiec po 1989 roku częściej wyjeżdżają mężczyźni (58%) niż kobiety (42%). Częściej niż przeciętnie za naszą zachodnią granicę wyjeżdżają również osoby w wieku 25–34 lat (60%) oraz mieszkańcy największych miast (63%).

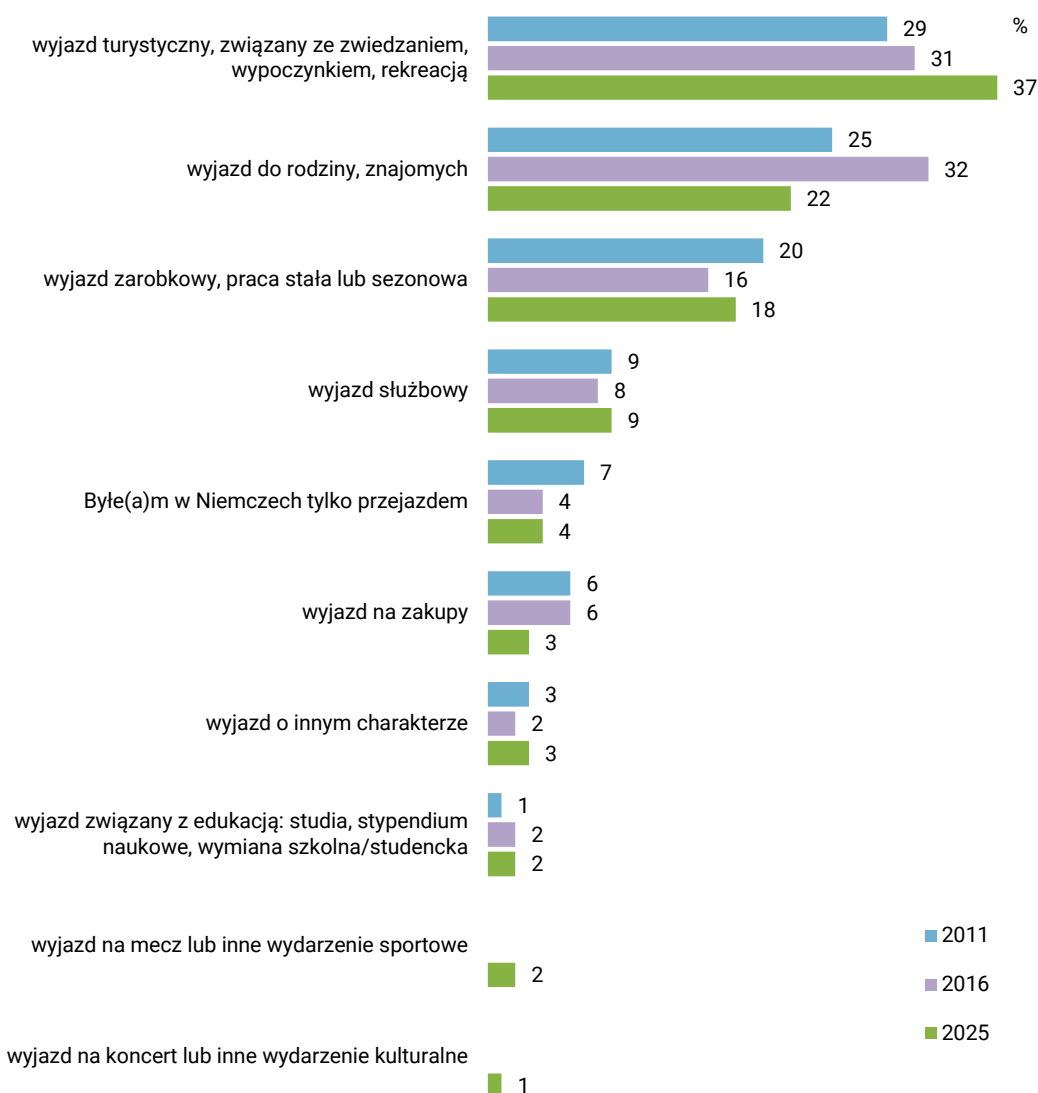
Odsetek respondentów, którzy po 1989 roku wyjeżdżali za naszą zachodnią granicę, rośnie wraz z wykształceniem. Wśród osób z wykształceniem podstawowym lub gimnazjalnym wyjazd do Niemiec po 1989 roku deklaruje 17% badanych, zaś w grupie badanych z wykształceniem wyższym – aż 71%. Niemcy w tym samym czasie odwiedziło również więcej niż cztery na dziesięć osób z wykształceniem zawodowym (41%) oraz średnim (46%).

Wyjazdy do Niemiec po 1989 roku są częściej niż przeciętnie deklarowane także przez przedstawicieli kadry kierowniczej i specjalistów z wyższym wykształceniem (77%), osoby o najwyższych dochodach *per capita* (77%) oraz badanych pracujących na własny rachunek (64%).

Relatywnie najrzadziej wizyty w Niemczech deklarują ankietowani w wieku 65 lat i starsi (36%), emeryci (36%) i osoby zajmujące się domem (38%).

⁵ Zob. komunikat CBOS „Kontakty Polaków z Niemcami”, czerwiec 2016 (oprac. M. Bożewicz). Odpowiedzi na to pytanie nie są w pełni porównywalne w czasie ze względu na pewne zmiany w kafeterii.

RYS. 4. Jaki był główny powód Pana(i) ostatniej wizyty w Niemczech? Czy był to:

Procenty nie sumują się do 100 ze względu na zaokrąglenia

Jak zmieniały się powody wyjazdów Polaków do Niemiec na przestrzeni lat? Tabela 1 pokazuje duży wzrost odsetka wyjazdów o charakterze turystycznym lub rekreacyjnym po wstąpieniu Polski do Unii Europejskiej w 2004 roku, co można tłumaczyć zniesieniem części formalności związanych z przekraczaniem zachodniej granicy⁶. Kolejną zauważalną kwestią jest spadek udziału procentowego wyjazdów turystycznych po 2020 roku, co można wiązać np. z ogólnym wzrostem liczby wyjazdów

⁶ Po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej 1 maja 2004 roku procedury na przejściach granicznych zostały w znaczący sposób uproszczone. Do przekroczenia granicy wystarczył ważny dowód osobisty (wcześniej paszport), skrócił się także czas oczekiwania na przejściach granicznych, kontrole miały często charakter symboliczny. Pełna swoboda przekraczania granic (bez kontroli) nastąpiła po wejściu Polski do strefy Schengen w 2007 roku.

w poszczególnych kategoriach (zwłaszcza wyjazdów zarobkowych – wzrost o 5 punktów procentowych w okresie 2021–2025 w stosunku do okresu poprzedniego). Po 2020 roku obserwujemy również wzrost odsetka wyjazdów służbowych, co przypuszczalnie można tłumaczyć rozwojem kontaktów biznesowych pomiędzy polskimi a niemieckimi przedsiębiorstwami.

TABELA 1

Powód ostatniej wizyty	Rok ostatniej wizyty w Niemczech			
	1989–2003	2004–2010	2011–2020	2021–2025
	procentowanie w kolumnach			
Wyjazd turystyczny, związany ze zwiedzaniem, wypoczynkiem, rekreacją	28	39	43	35
Wyjazd do rodziny, znajomych	18	20	23	23
Wyjazd zarobkowy, praca stała lub sezonowa	33	15	13	18
Wyjazd służbowy	7	4	9	12
Był(e)a(m) w Niemczech tylko przejazdem	5	4	2	5
Wyjazd na zakupy	2	7	3	1
Wyjazd o innym charakterze	2	2	2	4
Wyjazd związany z edukacją: studia, stypendium naukowe, wymiana szkolna/studencka	5	0	1	1
Wyjazd na mecz lub inne wydarzenie sportowe	0	6	4	0
Wyjazd na koncert lub inne wydarzenie kulturalne	0	4	1	2

Procenty mogą nie sumować się do 100 ze względu na zaokrąglenia

Pierwszy raz w historii prowadzonych przez nas pomiarów liczba osób, które po 1989 roku wyjeżdżały do Niemiec, zrównała się z liczbą respondentów, którzy w tym samym okresie nie odwiedzali naszych zachodnich sąsiadów. Niemcy, zwłaszcza od początku bieżącej dekady, są dla wielu Polaków celem wyjazdów – przede wszystkim turystycznych. W ostatnim czasie nieco rzadziej niż podczas poprzedniego badania ankietowani wyjeżdżają natomiast do rodziny i znajomych.

Dla blisko dwóch na dziesięciu badanych Niemcy stanowią cel podróży zarobkowych. Paradoksalnie wyjazdy zarobkowe stanowiły najczęstszą kategorię wyjazdów Polaków do Niemiec jeszcze przed akcesją Polski do UE, zaś po 2004 roku pozostały wprawdzie istotną kategorią, jednak pod względem częstości ustąpiły miejsca zarówno wyjazdom turystycznym, jak i wyjazdom do rodziny lub znajomych. Wiązać to należy ze wzrostem ogólnej liczby wizyt Polaków w Niemczech i większym zróżnicowaniem rodzajów wyjazdów za zachodnią granicę. Dobrym tego przykładem jest choćby wspomniana wcześniej tendencja zwykła wyjazdów służbowych do Niemiec.

Własne pobyty w Niemczech powoli stają się dla Polaków istotnym źródłem wiedzy o Niemcach i Niemczech – ich znaczenie rośnie w każdym z kolejnych pomiarów. Najważniejszym źródłem wiedzy o naszych zachodnich sąsiadach jest jednak obecnie internet, co można tłumaczyć ogólnym wzrostem znaczenia tego medium w wielu obszarach życia społecznego.

TABELA 1

		Skąd, przede wszystkim, czerpie Pan(i) wiedzę o Niemczech i Niemcach? Proszę wskazać cztery główne źródła swojej wiedzy													Liczba osób	
		Z własnych pobytów w Niemczech	Z kontaktów, rozmów z Niemcami	Z opowiadań, rozmów z rodziną	Z opowiadań, rozmów ze znajomymi, kolegami	Z programów telewizyjnych	Z gazet, czasopism	Z audycji radiowych	Z internetu	Z książek	Z filmów	Z gier	Ze szkół, z uczelni	Z innych źródeł		Trudno powiedzieć
		%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%		%
Ogółem		19	13	27	25	58	18	16	59	12	6	0	8	6	2	888
Płeć	Mężczyźni	27	19	23	27	51	18	15	61	10	5	1	7	7	1	426
	Kobiety	11	7	30	23	64	18	17	57	13	6		9	5	3	462
Wiek	18–24 lata	13	10	39	47	41	14	7	78	9	10	3	29	9		73
	25–34	24	19	24	28	44	6	12	82	14	7	1	9	7	1	129
	35–44	20	12	27	25	51	21	19	75	12	2		8	7	2	174
	45–54	17	15	23	29	60	22	17	63	12	5		5	8	2	159
	55–64	19	10	28	18	63	15	19	49	8	6		5	3	3	129
	65 lat i więcej	16	10	26	17	72	21	16	31	13	7	0	4	4	4	223
Miejsce zamieszkania	Wieś	14	8	26	22	65	12	18	53	9	7	0	4	3	3	355
	Miasto do 19 999	19	11	18	25	50	19	13	54	11	2	1	11	8	3	118
	20 000 – 99 999	21	15	31	23	56	19	16	66	10	5		6	7	2	169
	100 000 – 499 999	27	18	29	31	53	21	11	64	15	8		8	5	2	136
	500 000 i więcej mieszk.	18	18	29	27	51	29	17	69	21	3	2	18	10		110
Wykształcenie	Podstawowe/gimnazjalne	5	3	33	15	75	5	22	33	3	11		2	1	6	90
	Zasadnicze zawodowe	22	10	26	23	64	13	14	42	8	3		2	2	3	197
	Średnie	16	10	28	29	54	14	14	65	12	9	1	11	8	2	324
	Wyższe	24	20	23	25	52	29	17	74	18	3	1	10	8	0	277
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	28	22	24	28	49	24	15	78	16	4		6	10		140
	Średni personel, technicy	18	7	25	26	49	19	13	73	3	5		2	11	4	54
	Pracownicy adm.-biurowi	6	8	23	35	69	17	20	76	17	5	2	19	8		71
	Pracownicy usług	19	14	24	29	48	9	8	71	12			9	10	6	58
	Robotnicy wykwalifikowani	28	21	29	29	58	11	21	61	5	6		4	5		63
	Robotnicy niewykwalifik.	19	10	20	41	57	8	17	64	4	11		8		6	40
	Rolnicy	20	6	36	19	62	16	21	52	9			3	3		28
	Pracujący na własny rach.	27	22	24	20	43	27	16	67	14	1		9	4	1	65
	Bezrobotni	18	15	19	23	58	6	26	60	4	7		11	5	5	19
	Emeryci	15	9	27	17	72	20	16	31	13	8	0	4	3	3	232
	Renciści	5		25	5	74	14	27	37	4	4				3	26
	Uczniowie i studenci	14	11	33	44	34	18	6	84	13	14	5	34	9		44
	Zajmujący się domem i inni	14	4	42	18	46	11	11	60	14	8		5	6	5	49
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	17	11	27	27	55	21	15	76	19	3		6	7	2	115
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	21	18	20	31	51	12	13	67	5	2		9	8	2	94
	sekt. pryw. poza rolnict.	25	18	25	28	52	19	18	72	11	5	0	10	8	2	286
	prywatnym gosp. rolnym	17	6	43	21	70	14	20	53	12	3		3	3		30
Dochody na jedną osobę	Do 1999 zł	17	8	28	21	56	9	15	46	10	5		6	4	2	104
	Od 2000 do 2999 zł	20	8	32	29	66	14	18	53	6	7	1	6	7	1	134
	Od 3000 do 3999 zł	19	16	26	25	59	15	16	61	12	5	1	12	8	1	140
	Od 4000 do 5999 zł	17	18	23	28	57	23	19	67	12	6		10	7		143
	6000 zł i więcej	35	20	20	28	53	31	19	81	16	4		3	8	3	101
	Trudno powiedzieć	12	10	36	27	45	19	11	59	10	11	1	13	3	5	120
Odmowa odpowiedzi	15	9	23	17	64	14	13	49	16	3		3	5	3	146	
Ocena własnych war. mater.	Złe	25	19	34	27	45	15	12	59	7	6		14	12		38
	Średnie	13	10	23	21	63	15	13	50	12	7	1	9	6	3	309
	Dobre	21	14	28	27	56	19	18	65	12	5	0	7	5	2	541
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	26	8	23	25	59	23	11	56	21	7		7	5	4	32
	Raz w tygodniu	13	7	34	22	65	17	17	52	14	9	0	5	3	3	277
	1–2 razy w miesiącu	14	12	21	24	58	20	25	64	8	5	0	11	5		119
	Kilka razy w roku	18	14	24	27	62	14	13	62	7	4		7	6	2	275
	W ogóle nie uczestniczy	30	22	25	27	41	23	12	65	15	4	2	13	11	2	168
Poglądy polityczne	Lewica	23	14	21	22	58	26	16	70	16	2	1	11	9	1	192
	Centrum	20	18	29	29	60	16	18	58	9	5		6	4	1	235
	Prawica	19	10	30	26	58	17	17	61	11	8	0	8	5	0	337
	Trudno powiedzieć	9	8	24	18	53	8	8	37	12	6	1	4	2	11	106

TABELA 2

		A czy był Pan(i) w Niemczech po roku 1989?		Liczba osób
		Tak	Nie	
		%	%	
Ogółem		50	50	892
Płeć	Mężczyźni	58	42	428
	Kobiety	42	58	464
Wiek	18–24 lata	54	46	73
	25–34	60	40	130
	35–44	56	44	176
	45–54	53	47	158
	55–64	46	54	128
	65 lat i więcej	36	64	226
Miejsce zamieszkania	Wieś	40	60	357
	Miasto do 19 999	62	38	119
	20 000 – 99 999	55	45	170
	100 000 – 499 999	47	53	137
	500 000 i więcej mieszk.	63	37	110
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	17	83	91
	Zasadnicze zawodowe	41	59	199
	Średnie	46	54	324
	Wyższe	71	29	279
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	77	23	142
	Średni personel, technicy	54	46	53
	Pracownicy adm.-biurowi	49	51	71
	Pracownicy usług	43	57	56
	Robotnicy wykwalifikowani	59	41	65
	Robotnicy niewykwalifik.	36	64	40
	Rolnicy	36	64	28
	Pracujący na własny rach.	64	36	64
	Bezrobotni	40	60	19
	Emeryci	36	64	234
	Renciści	23	77	26
	Uczniowie i studenci	59	41	44
	Zajmujący się domem i inni	38	62	50
	Pracuje w:	inst. państw., publicznej	57	43
spółce właścicieli prywatnych i państwa		56	44	93
sekt. pryw. poza rolnict.		61	39	287
prywatnym gosp. rolnym		34	66	30
Dochody na jedną osobę	Do 1999 zł	44	56	104
	Od 2000 do 2999 zł	36	64	135
	Od 3000 do 3999 zł	50	50	141
	Od 4000 do 5999 zł	53	47	143
	6000 zł i więcej	77	23	101
	Trudno powiedzieć	48	52	119
	Odmowa odpowiedzi	46	54	149
Ocena własnych war. mater.	Złe	54	46	39
	Średnie	39	61	309
	Dobre	55	45	544
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	49	51	33
	Raz w tygodniu	40	60	280
	1–2 razy w miesiącu	40	60	119
	Kilka razy w roku	51	49	274
	W ogóle nie uczestniczy	68	32	172
Poglądy polityczne	Lewica	61	39	192
	Centrum	45	55	235
	Prawica	49	51	338
	Trudno powiedzieć	37	63	105

TABELA 3

		Jaki był główny powód Pana(i) ostatniej wizyty w Niemczech? Czy był to:										Liczba osób
		wyjazd turystyczny, związany ze zwiedzaniem, wypoczynkiem, rekreacją	wyjazd do rodziny, znajomych	wyjazd zarobkowy, praca stała lub sezonowa	wyjazd służbowy	wyjazd na zakupy	wyjazd na mecz lub inne wydarzenie sportowe	wyjazd na koncert lub inne wydarzenie kulturalne	wyjazd związany z edukacją: studia, stypendium naukowe, wymiana szkolna/studencka	wyjazd o innym charakterze	Był(a)m w Niemczech tylko przejezdem	
		%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	
Ogółem		37	23	18	9	3	2	1	2	3	4	441
Płeć	Mężczyźni	32	14	26	11	4	3	2	1	4	4	247
	Kobiety	43	33	8	6	1	1	1	3	1	3	195
Wiek	18–24 lata	44	19	6		3	11	3	8		8	39
	25–34	47	14	19	6		3	4	1	3	3	79
	35–44	42	16	15	12	4		1	1	6	3	98
	45–54	32	31	19	11	3			1	2	1	84
	55–64	23	28	25	14	2	1	2	2		4	59
	65 lat i więcej	31	29	18	6	3			3	2	6	81
Miejsce zamieszkania	Wieś	33	22	28	8	3		1	2	1	2	142
	Miasto do 19 999	39	20	19	8	2		2	3	4	4	74
	20 000 – 99 999	41	31	11	5	4	1		1	3	3	93
	100 000 – 499 999	42	18	14	11	2	1	3	1	5	2	63
	500 000 i więcej mieszk.	31	20	7	17	2	8	2	3	1	9	69
Wykształcenie	Podstawowe/gimnazjalne	21	25	33			8			6	7	16
	Zasadnicze zawodowe	21	28	38	6	2				4	1	82
	Średnie	34	23	18	6	4	3	3	3	1	5	148
	Wyższe	46	20	8	14	2	1	0	2	3	3	195
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	45	16	8	17	2	2	1	2	4	3	108
	Średni personel, technicy	51	23	13	5			4			4	28
	Pracownicy adm.-biurowi	37	25	4	10		10			3	12	35
	Pracownicy usług	39	11	30	3	5				7	5	24
	Robotnicy wykwalifikowani	18	18	38	11	5			2	3	5	38
	Robotnicy niewykwalifik.	20	16	48	8	7						14
	Rolnicy	44	16	26					6	8		10
	Pracujący na własny rach.	31	26	23	11	5		3			2	41
	Bezrobotni	25	40	34								7
	Emeryci	31	32	21	4	4			3	2	3	83
	Renciści	26	38	16							21	6
	Uczniowie i studenci	43	23	4			10	4	12		5	26
	Zajmujący się domem i inni	44	24	5	12			9		6		19
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	49	25	9	10	1	1			3	2	67
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	31	15	28	7	4	6	2	5	2		51
	sekt. prywat. poza rolnict.	34	18	18	14	3	2	1	1	3	6	175
	prywatnym gosp. rolnym	38	27	21					6	8		10
Dochody na jedną osobę	Do 1999 zł	23	38	22	7	2				3	7	46
	Od 2000 do 2999 zł	28	31	25	4	1		4	2	2	3	48
	Od 3000 do 3999 zł	36	30	18	7	1	2		3	3		71
	Od 4000 do 5999 zł	34	21	17	15	4			2	3	3	75
	6000 zł i więcej	45	16	11	11		3	3	4	1	6	78
	Trudno powiedzieć	41	11	23	9	5	8	3	1			57
	Odmowa odpowiedzi	42	17	13	8	5			1	6	8	67
Ocena własnych war. mater.	Złe	30	21	17	9	3			3	6	12	21
	Średnie	35	25	20	7	2	2	1	3	2	5	119
	Dobre	38	22	17	10	3	2	1	2	3	3	302
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	22	56	17		4						16
	Raz w tygodniu	39	23	19	6	4	1	2	1	2	4	112
	1–2 razy w miesiącu	31	18	22	17	2			2	2	5	48
	Kilka razy w roku	35	21	21	11	2	1	1	3	2	2	139
	W ogóle nie uczestniczy	40	24	10	7	3	4	2	2	4	5	116
Poglądy polityczne	Lewica	38	25	7	12	3	3	3	4	2	4	116
	Centrum	43	16	25	4	2	1		1	4	4	107
	Prawica	34	24	20	10	3	2	1	2	2	3	165
	Trudno powiedzieć	28	30	22	6	4		5		3	3	39